

הוראה של שמחה וצדק¹

עלינו ליצור פדגוגיה למען השמחה והצדק. כשמייקל כותב מאמר מדהים על מדיניות השפה בפנימיות של אמריקאים ילידים (אינדיאנים), משמחת העובדה שהגיע לבקיאות בסוגה זו של כתיבה אקדמית, אך יש גם היבט של עשיית צדק כמענה לשנים ארוכות של חיבורים עתירי תיקונים אדומים ומצולקי ציונים נמוכים. זה משמח בגלל שהוא רכש מיומנות שלדעתו היתה מעבר להישג ידו; ויש כאן גם צדק כיוון שמייקל וחבריו לכתה למדו להעמיד בספק מדיניות שמקנה מעמד אזרחי או שוללת אותו על יסוד גזע ומעמד חברתי. כשגרי מחברת שיר כה עוקצני עד שכולנו צוחקים ומריעים לה בהערצה, אנו שמחים בכשרון הכתיבה שלה, אך גם מכירים בצדק שהוא עושה עם יופיין של נשים כהות עור שחן כל כך לא מוערך בחברה שלנו. כשג'אקוואה מרצה בפני סטודנטים לתואר שני במכללה מקומית, היא שמחה עד השמיים על כך שעלה בידה לקחת את מה שלמדה על "שחורית"² מכתת התיכון שלנו ולהביאו להשכלה הגבוהה, אך היא מדברת על צדק כשהיא מתארת את תולדותיה הלשוניות של שפה הנחשבת נחותה בהיכלי השן והעוצמה – כולל בתי הספר.

אני מתחילה את ההוראה שלי מתוך הבנה שלכל מי שחי יש מה לספר, אך כדי שהסיפורים הללו יעלו אל פני השטח, עלי לבנות כתה שבה מרגישים התלמידים בטוחים מספיק כדי להתפרע וליטול סיכונים בלימודיהם וחיבוריהם. תכנית הלימוד שלי משתמשת בחיי התלמידים כטקסטים ביקורתיים שבהם יש לקושש סיפורים ולחגוג שירים, כמו גם בניתוחים לעומק של מאמרים שמאוששים את זכותם למקום של כבוד בחברה שלנו. אני מנסה לפתח תכנית לימוד שמתמקדת בסוגיות המוסריות והאתיות המרכזיות של זמננו, כיוון שגיליתי שלתלמידים אכפת יותר מהלימודים כשהתוכן מדבר אליהם. הכתיבה והדיבור על הנושאים האלה – כמו גזע, מעמד, מגדר וסולידריות – מוציאה אותם מעולם הצללים אל אור היום, כך שתלמידים יכולים להבין מדוע דברים הם הוגנים או בלתי הוגנים, וכיצד לשנותם. כשאני "מתקנת" חיבורים של התלמידים, אני משלבת את ההוראה על מוסכמות ומיומנויות טכניות בהקשר של כתיבה של התלמידים על חייהם ועל העולם בכלל. אני הופכת את הצמיחה שלהם לשקופה, ואנו חוגגים כל צעד קטן שהם עושים. הוראה של שמחה וצדק הופכת את התלמידים לנושא החינוך של עצמם.

חשיפת הברק

לאחר שלימדתי 24 שנה בתיכון ג'פרסון, בשכונת עוני שחורה בפורטלנד, אורגון, ולאחר כמה שנים בתיכון גרנט, שבו עשירים ועניים, לבנים, שחורים ואסיאתים נתקלים זה בזה במסדרונות. נוכחתי לדעת שחיי הילדים עמוקים ומרתקים, גם אם ציוניהם נמוכים. השפה שלהם היא הסטוריה שירשו מהוריהם, סביהם וסבי-סביהם – אוצר בלום של מלים זכרונות וקולות של בית, ולא עובש חברתי שיש לצחצח מלשונם ועטם.

כשאנחנו יוצאים מנקודת הנחה שיש "לתקן" את התלמידים, אנו מוצאים עצמנו תמיד עם תכנית לימוד שמוחקת את שפת הבית של התלמידים; כך, לא נמצא את הכוח והיופי שבהוויה ובמורשת שמביאים התלמידים לבית הספר. כשתכנית הלימוד שלנו מנסה "לתקן" את פגמיהם כביכול, סופם של התלמידים להתנגד. תלמידי ג'רלד לימד אותי עד כמה חשוב לגלות את כשרונות התלמיד במקום לצלוף במילותיו בכלי הנשק היקר לי, הלא הוא העט האדום. ג'רלד נכנס לכתה שלי עם פיגור של שנים ארוכות מתחת לרמה המצופה. יום אחד הוא ישב מול המחשב שעל שולחני ועבד על חיבור – היה זה סיפור פרוזה דמיוני, איני זוכרת בדיוק. ג'רלד ידע לכתוב סיפורים

¹ מאמר זה הוא חלק מההקדמה לספרה החדש של לינדה כריסטנסן, *Teaching for Joy and Justice: Reimagining the Language Arts Classroom*. ר' כאן למידע נוסף על הספר או להזמנתו.
² Ebonics – לשון השחורים בארה"ב כשפה בזכות עצמה, ולא כניב או עגה של אנגלית תקנית.

ומאמרים מהבחינות החשובות באמת. הוא ידע איך ללכוד את תשומת לבו של הקורא/המאזין על ידי בניית דמויות ודיאלוגים כה מציאותיים ומצחיקים או עצובים עד שכולנו התגודדנו סביבו כשהקריא את סיפוריו בכל רם. והוא היה יכול לנצח כל אחד בוויכוח, כך שהמאמרים היו מבחינתו דרך להדק ולחדד רעיון ולגבש את טיעונו. ג'רלד סולק מרוב הכיתות בהן למד, כך שהיה מגיע אליי לכתה בערך ארבע פעמים ביום. העבירו אותו לחינוך מיוחד לאור העובדה שאין להתכחש לה שחסר את המיומנויות שמקובל לקשרן עם אוריינות – משפטים, איות, פסקאות – אבל לא היתה חסרה לו תבונה.

בוקר אחד, החלטתי שאלמד את ג'רלד פיסוק. הדפסתי את החיבור שלו שבו הפעלים לא רק שלא חיו זה עם זה בשלום, אלא נלחמו ממש. ג'רלד, ראוי לציין, אהב את הפסיק או השמיט אותו לגמרי, בהתאם למצב הרוח. אז באותו יום עמדתי על כך שאלמדוהו היכן יש לשים נקודה והיכן יש להשתמש באות גדולה – פעם אחת ולתמיד. "בוא הנה, ג'רלד", אמרתי. "בוא נעבור על החיבור שלך. אני רוצה להראות לך איך לתקן את הפיסוק שלך". רכנתי אל הדף המודפס במדפסת סיכות וכיסיתי אותו במחיקות, סימונים וחצים.

כשהבטתי מעלה, גיליתי שג'רלד, במקום לרכון לצדי, מתרחק ממני, מתרחק מהדף. הוא הביט בי כאילו בגדתי בו. הפכתי להיות כל מורה ומורה שפגש במשך השנים, כל אלה שאמרו לו מה הוא לא יכול לעשות במקום להראות לו מה הוא יודע ומבין על כתיבה. במקום לספר לו כמה יפה הכתיבה שלו, במקום לגלות מה עובד בטקסט שלו, מצאתי בו כל פסול אפשרי.

בסופו של דבר, תלמידים כמו ג'רלד לימדו אותי ללמד את הכותב, ולא את הנכתב. חשיפת הברק שלו אין פירושה שאני מתעלמת ממה שיש לתקן בכתיבה שלו, אבל אני מתחילה את השיחה ממקום אחר, ושומרת על ביקורתיות מדודה. אני מראה לו דבר אחד או שניים שהוא צריך לפתח כדי לכתוב מאמרים או סיפורים טוב יותר. בכל חיבור, אני מלמדת אותו קצת יותר על פיסוק או דקדוק. הוא לא חייב ללמוד הכל בטיוטה אחת. אם אנחנו כותבים לעתים מספיק קרובות, הוא יכול לתרגל ולשפר את הכתיבה שלו חיבור אחר חיבור.

כשאני מתחילה לעבוד מתוך אמונה שכל התלמידים יכולים לכתוב ושיש להם משהו חשוב לומר, אני בונה את הכותבים על ידי כך שאני שופכת אור על כשרונותיהם במקום לקברם. כדי ליצור כותבים מוכשרים ומהממים, עליי לתכנן מחדש את שעת ההוראה. שכלול המיומנות שלנו מחייב השקעת זמן ועבודה על ריבוי טיוטות. איני יכולה "להורות על" כתיבה – אני חייבת "ללמד את" מיומנות הכתיבה. על התלמידים לדעת כיצד להשתמש בכלי הכותבים – מפתחות קצרות וקולעות, דרך אנקדוטות, עבור בפלשבקים וכלה במקפים. איני יכולה לצפות שהתלמידים ידעו לכתוב כשהם נכנסים לכתה שלי, במיוחד בגלל שילדים רבים כל כך בימינו כבר נמעכו כמו גרוטאות ברזל ממחוזרות במכונה בית-ספרית שמבטיחה שיפור בציונים ומקיימת כתיבה חקיינית ודלה, בלי שמץ של מקוריות על הדף.

חיי התלמידים במרכז

הוראה של שמחה וצדק פירושה גם העמדת תכנית הלימוד בהקשר חיי התלמידים. רבים מהתלמידים שלי חווים אי-צדק. לא פעם, העוול הזה מגיע בצורת הערה מעליבה על משקלם, תווי פניהם, שיערם או לבושם. לעתים קרובות, התלמידים ובני משפחותיהם מותקפים על רקע צבע עורם, השפה שבפיהם או מעמדם כמהגרים. משפחותיהם נשללות גישה לדיו, מקומות עבודה, שכר הוגן, טיפול רפואי ואפילו חינוך ראוי. כשמחברים את הנושאים הללו לספרות שאנו קוראים, וכשאנו כותבים ומדברים על בעיותיהם האמיתיות, הן עולות על פני השטח, במקום להיקבר ולרדוף אחרינו כרוחות רפאים לאורך כל יום הלימודים. אני רוצה שהתלמידים יבחנו מדוע היחס שניתן להם אינו הוגן, לנתח את שורשיו השיטתיים, ולהשתמש בכתיבתם כדי לענות למעניהם.

העמדת חיי התלמידים במרכז תכנית הלימוד גם משדרת להם שהם חשובים – חייהם וחי אבותיהם חשובים. כשאנו יוצרים מטלות כתיבה שמכניסות את זכרונות התלמידים לכתה, אנו מכבדים את מורשתם ואת סיפוריהם כחומר לימוד ראוי. לאורך כל השנה, התלמידים שלי כותבים שירים וסיפורים על אנשים ואירועים שמתחברים לתכנית הלימוד. אני יוצרת הזדמנויות לחגוג את שמחת חיי היומיום שלהם. הכתיבה שלהם היא אקט טרנספורמטיבי שבו הם בונים את מיומנויות האוריינות שלהם ובה בעת יוצרים לעצמם מקום בעולם.

מערך השיעור שלי על "כתיבה ללא מלים" ממחיש נקודה זו. במשך השנים נדהמתי לגלות עד כמה מזלזלת המערכת הבית-ספרית בחייהם של פועלי צווארון כחול, ומקפידה להבחין בין עבודת כפיים לבין עבודה "אינטלקטואלית". למעשה, אף אני חטאתי בכך. אני זוכרת שאמרתי פעם בכתה, "למדו היטב, או שתמצאו את עצמכם מנקים את הבית של מישהו אחר או ממלאים דלק באוטו של מישהו אחר". ביירון, אחד התלמידים שלי, הצביע ואמר, "המורה, אבא שלי מנקה משרדים כל לילה. ככה הוא מפרנס את המשפחה שלנו. אין בזה שום בושה". ביירון צדק. העלבתי את משפחתו והדגשתי את הקווים המעמדיים המובנים במערכת החינוך שלנו.

כדי להתכונן למטלה של "כתיבה ללא מלים", ראינתי את דוד איינר, שדג סלמון וטונה בכל רחבי האוקיאנוס השקט לאורך כלל חייו, ושאלתי אותו איך הוא "קרא" את הים כדייג. דודי השתמש בשרירי המוח שלו כל פעם שהוא עלה על סיפון ה"ארקטיקה" והפליג מנמל אסטוריה שבאורגון. הוא אמר שהיה דג בנקודה שבה המים מחליפים צבע, כיוון שהדגים נוהגים להתגודד על גבול הצבעים. הוא גם אמר לי שמים כחולים פירושים טונה ארוכת סנפיר, בעוד שמים חומים פירושים נוכחות של פתיונות ועל כן גם סלמון. ציפורים הצוללות משמיים מעידות על להקות דגים, ועל כן היה תמיד מאיץ את ספינתו כדי להגיע למקומו.

סיפרתי לתלמידי על הראיון שלי עם דודי וביקשתי מהם לראיין את בני משפחתם ולשאל אותם כיצד הם קוראים את העולם בלי מלים. התלמידים שיתפו אותי בחיבורים נהדרים. היתה זו הפעם הראשונה שבה טרוי השתתף בכתה. הוא כתב תיאר כיצד אביו, הנוהג משאית למרחקים ארוכים, קורא את המנוע שלו ואת הכביש. מריו תיאר כיצד אמו הספרית קוראת שיערות וראשים. קרל סיפר כיצד סבו קורא את הנהר כשהוא לוקח אותו לדוג. כשהתלמידים כותבים על חייהם, יש להם תמריץ חזק יותר לתקן את החיבור, ואכפת להם יותר מהטכניקה של הכתיב והכתיבה.

איך ליצור תכנית לימוד של צדק חברתי

הוראה של שמחה וצדק פירושה יצירת תכנית לימוד המאוכלסת בכותבים ובדמויות שלא רק מייצגים את שורשיהם של תלמידינו, אלא גם פותחים צוהר לעולם. הספרים שאנו בוחרים להביא לכתה אומרים הרבה על מה שנראה לנו חשוב, על זהות הכותבים שניתן להם קול בכתה, ועל זהותם של אלה שנחקים לשוליים. בתור מחנכת לצדק חברתי בכתה למיומנויות שפה, אני מחפשת סיפורים שגיבוריהם מסרבים לקבל את "מקומם" בחברה; אני מנסה למצוא טקסטים ספרותיים ועיוניים על אנשים שמשבשים את התסריט שהחברה כתבה בעבורם. אני רוצה שהתלמידים שלי יכירו בכך שההסטוריה אינה גזרת גורל, שיש מרחבים שבהם ניתן לכופפה, לשנותה, לעשותה צודקת.

על כל התלמידים לגלות את בבואתם בתכנית הלימוד. בספר זכרונותיו "הדרך הארוכה אל החופש", הוא מתאר את הרגע המכונן שהתרחש "כמו כוכב שביט שחוצה את שמי הליל", כשקרן מקאיי [Mqhayi] עולה על הבמה כשהוא לבוש בבגדים המסורתיים של בני קוסה ומדבר את שפתם. המשורר, המחזאי והשחקן דניאל ביטי סיפר לתלמידים בתיכון ג'פרסון כיצד השתנו חייו כשראה נאום של ד"ר מרטין לותר קינג בוויאדא. הנאום של קינג הקנה לו חזון של אדם שחור בעולם, שהיה חסר בעולמו עד אז. כשתלמיד שאל אותו אם הוא אוהב להופיע בפני קהל שרובו אפרו-אמריקאי, הוא ענה: "רוב חיי קראתי ספרות שכתבו לבנים וצפיתי במחזות שחיברו לבנים,

עם שחקנים לבנים. ראיתי פיסות של עצמי במילותיהם. אני אוהב שאנשים מרקע שונה יכולים לצפות במחזות שלי ולראות את דמותם משתקפת מיצירתתי".

המלים הללו הזכירו לי משהו יפה שקרה לאחר שביטי שיחק במחזהו "שעת חירום" בתיכון גרנט. כמה תלמידים מהמגמה לספרות אפרו-אמריקאית הגיעו לאסיפת המורים בתחילת השבוע שלאחר מכן כדי להראות שירים שחיברו במהלך סדנה עם ביטי. אחד מהם אמר: "אנחנו תמיד קוראים ספרות שכתבו לבנים כמו שייקספיר. זו הפעם הראשונה שכולם בבית הספר נדרשו לקרוא מחזה שכתב אדם שחור".

אני כותבת את הדברים הללו שלוש שנה לאחר ש"החזית השחורה המאוחדת של פורטלנד" דרשה תכנית לימוד רב-תרבותית שמכבדת ומעלה על נס את ההישגים, הספרות וההסטוריה של האומה והקהילה שלנו, המגוונות אך הכל-כך לא שוות. אני מזועזעת מכך ששלושה עשורים לאחר מכן, אנו מתקשים עדיין לפתוח את הקאנון לרווחה. ההוראה והדיון והכתיבה על מחזות מאת לואיס ואלדז ואוגוסט וילסון, סיפורים או רומנים של לואיס ארדריץ' וריימונד קארבר, שירים של לוסיל קליפטון ולי-יונג לי, או כל מחבר שאינו לבן או שצווארוננו כחול, מאפשרים לתלמידים להבין הוויה אנושית רחבה יותר, לדעת שיהיו המגדר, צבע העור או המעמד החברתי שלהם אשר יהיו – הם יכולים לכתוב.

איך ליצור תכנית לימוד משמעותית

הוראה של שמחה וצדק פירושה יצירת תכנית לימוד משמעותית, כזו שבאמת עוזרת לתלמידים להבין את העולם שסביבם, שגורמת להם להרגיש חכמים, ואף משכילים. ההסטוריון הווארד זין טוען שלעיתים קרובות מדי, הוראת ההסטוריה עובדת במבוך צר של ליקוט עובדות. כך גם באשר למיומנויות שפה. קל ללכת לאיבוד בדקויות של שינון מונחים לשוניים וספרותיים – קשה הרבה יותר לנתח, להטיל ספק, ומעל לכל ליצור.

כשאני ממקדת את תכנית הלימוד שלי בסוגיות מוסריות ואתיות מן המעלה הראשונה, לתלמידים אכפת יותר, בכלל שהתוכן מדבר אליהם. הוראת הספרות והחיבור, שעליה ללמד על החברה האנושית ורעיונותיה, קל לה להצטמצם לחיפוש אחר עובדות טכניות, לרדיפה אחר מוטיבים וסמלים על חשבון הרעיונות הגדולים. כיצד אנו חיים את חיינו כאזרחים מוסריים של העולם? כיצד נוכל לעשותו למקום טוב יותר?

מה נוכל ללמוד מספרות והסטוריה שיעזור לנו להבין את הבעיות המורכבות שעמן אנו נדרשים להתמודד בימינו: האלימות המגדרית, השחיתות והפערים החברתיים שחשפה סופת ההוריקן "קתרינה" [שהחריבה את ניו אורלינס ב-2005]; העלייה החדה בהיקף הכנופיות ואלימות בני הנוער, והשיעור המחריד של צבעוניים בבתי הכלא בארה"ב?

אנו זקוקים לתכנית לימוד משמעותית כדי לעקור את שורשי הפערים החברתיים שמאפשרים לכמה תלמידים להגיע לכיתות שלנו בלי מיומנויות אוריינות. תהא יכולת הקריאה והכתיבה של תלמידינו אשר תהא, כולם מסוגלים לעבודה אינטלקטואלית מדהימה. הם נעלבים ומתחילים להשתולל כשתכנית הלימוד פוגעת בהם. כדי ללמד תלמידים לכתוב בעוצמה ותשוקה, עלינו להכיר להם לעומק רעיונות מאתגרים, להלהיב אותם סביב התוכן כך שיהיה להם אכפת מה הם כותבים, ואז לתת להם להתווכח עם חבריהם לספסל הלימודים ולדמיין פתרונות. כתיבה נהדרת אינה מתרחשת בנתק מהעולם. התחממות גלובלית? זה שהמטרה עוצרת אותך בגלל שאתה שחור וצעיר ורוץ ברחוב? סגירת מפעלים? אלימות במשפחה? אבדן היערות, הנהרות והסלמונים? פסולת רעילה בחצר האחורית? התלמידים יעמדו בדרישות של תכנית לימוד מאתגרת על נושאים חשובים עם הדרישות הקשות הללו ישקפו את האתגרים האמיתיים בחייהם. לעתים קרובות מדי, הקושי שעמו הם נדרשים להתמודד הוא ה"קושי" שבשינון עובדות ודחיסתן לזכרון על מנת להשיג ציונים גבוהים במבחני הסיום.

וחשוב גם שהתלמידים יישמו את הידע החדש שלהם. אם ברצוננו ליצור אזרחי עולם, כפי שמתיימרים רוב החזונות הבית-ספריים שקראתי, אזי עלינו להורות לתלמידים כיצד להשתמש בידע שברשותם כדי לחולל שינוי. באמרי זאת, איני מתכוונת לכך שנוציא תלמידים להפגנות ושביתות פועלים, כיוון שסיכוי סביר שיגיעו למקומות הללו בכוחות עצמם. בכונתי לומר שעלינו לגבש דרכים רעיוניות להשתמש בתכנית הלימוד, לחבר באמת ובתמים את הלמידה שלהם אל העולם. ברבות השנים, תלמידיי נסעו למכללות ברחבי הערץ כדי ללמד סטודנטים לתואר שני בהוראה על תולדות מבחני SAT,³ על הפוליטיקה של השפה, ועל כוחה של שירת ההלל ברנסנס של הארלם.⁴ הם גם הגיעו לבתי ספר יסודיים ולחטיבות ביניים כדי להקריא ספרים שכתבו על מתנגדי העבדות, החיים שנחתמו עם האינדיאנים, ושחורית. הם יצרו כרחי שירה לחלונות ראוה, וחילקו תעודות בצורת קריקטורות וסרטים מצוירים לחנויות וידאו ועיתונים מקומיים. הם יצרו "אוהלי שולחן" לבתי ספר יסודיים על נשים שעלינו לכבד, ודיברו מנסיונם האישי על השינויים שיש לחולל בבתי ספרם.

התלמידים שלנו צריכים הזדמנויות לשנות את עצמם, את כתיבתם ואת קריאתם, אבל הם גם צריכים הזדמנויות להוציא את האפשרות לשינוי אל מחוץ לכתלי בית הספר ולהביא את הבשורה לעולם.

מלים לחוד ומעשים לחוד

הוראה של שמחה וצדק אינה פעילות פרטנית. איננו יכולים לעשות את העבודה הזו בעצמנו. נדרש זמן למצוא את חומרי הקריאה המתאימים, לבנות משחק תפקידים או מסיבת תה, להמציא תכנית לימוד מן המסד עד הטפחות שתקיף את עולמות הספרות וההסטוריה כמו גם את חיי התלמידים – תוך כדי הוראה. כפי שאמי נהגה לומר, "המרבה ידיים מקל על מלאכתו". זה נכון, בין אם אנו מפנים את הכלים בתום הארוחה או בונים מערך שיעור על הפוליטיקה של המזון. מהרגע הראשון שבו באתי בשערי תיכון ג'פרסון ב-1974, למדתי כמה חשוב לעבוד עם עמיתים. החל בשיחות מסדרון ספונטניות, עבור במפגשים מחלקתיים וכלה בישיבות בחדר המורים, מצאתי מורות שתכניות הלימוד והפדגוגיה שלהן סייעו לי להתפתח בעצמי כמורה.

לפני 25 שנה, בעלי ושותפי לשליחות ההוראה ביל בייג'לו ואני חברנו לקבוצת פדגוגיה ביקורתית של מורים בעלי תפיסת עולם דומה מאזור פורטלנד. נפגשנו פעם בשבועיים כדי לדון בספרים על פדגוגיה ביקורתית. בעוד שאהבנו את ההלכה, רצינו לדעת משהו גם על המעשה. בהוראה, כמו גם בכתיבה, כולנו זקוקים למופתי חיקוי. בקבוצה שלנו, העלינו רעיונות זו בפני זו כדי לפתח תכנית לימוד שתזמין את התלמידים שלנו למעורבות עמוקה באוריינות ובהסטוריה על ידי עיון ביקורתי בחייהם ובחיי הסובבים אותם. הקבוצה הפכה למצפון החינוכי שלי. במקום לקפוץ מספר לספר, שנות העבודה שלי עם קהילה שיתופית ביקורתית לימדוני לבנות תכנית לימוד סביב רעיונות משמעותיים שמחברים את התלמידים לקהילה שלהם ולעולמם. למדתי למצות את המיטב מספרים, סיפורים, שירים ומאמרים העוזרים לתלמידים לבחון את העולם בעין ביקורתית.

במהלך שנותיי במחלקת תכניות הלימוד של בתי הספר הממלכתיים בפורטלנד ועבודתי בפרויקט הכתיבה של אורון, חוויתי את שמחת העבודה השיתופית על מערכי שיעור. למדתי כיצד סנדרה צ'יילדס מקימה קבוצות קריאה, או כיצד מארק האנסן גורם לתלמידיו בכיתה ג' לעבור מסויר בשכונה למאמרים סוחפים על הצורך לשנותה, או כיצד קתרין ג'ונסון משתמשת בצפני צבעים כדי

³ Scholastic Aptitude Test = SAT, מבחן תקני המשמש מאז 1926 למיון מועמדים למכללות בארה"ב, מקביל לפסיכומטרי הישראלי.

⁴ שירת ההלל (praise poetry) היא סוגה אפריקאית של שירה בע"פ המשמשת לשיר בשבחו של אדם, מלך או שבט, ולחזק את זהותם וגאונותם של בני הקהילה. לשימוש בסוגה זו בהוראה בארה"ב של ימינו, ר' למשל http://msmcclure.com/?page_id=9329.

ה"רנסנס של הארלם" היא תנועה של סופרים ואקטיביסטים שחורים שפעלה בשכונה זו בשנות העשרים והשלשים והניחה את היסודות למעמד ביניים שחור בארה"ב.

ללמד ילדים לחבר משפטי איחוי, והתלמידים שלי הפיקו תועלת מהמיומנויות והרעיונות החדשים שרכשת.

אני מקפידה לרענן את החזון והתקווה שלי על ידי השתתפות רציפה בקבוצות הוראה ביקורתית, כולל הקבוצה המקומית שלי לחשיבה מחודשת על בתי ספר, מערכת *Rethinking Schools*, קהילת פרויקט הכתיבה של אורגון, ומורים למיומנויות שפה מאזור פורטלנד. "ידידים אלה של הרוח", כפי שניסחה זאת טוני מוריסון, עוזרים לי לחשוב ביתר קפידה על נושאי צדק חברתי בתוך הכתה כמו גם מחוצה לה, החל מפרקטיקות ספרותיות וכלה במדיניות חינוכית שמונחת מלמעלה. דיונו הסוערים לא פעם על מאמרים, ספרים ותכניות לימוד מחדדים את יכולתי להעריך את עבודתי. אני נושאת עמי את הקולות הללו, את הסולידריות הזו של חבריי למקצוע ההוראה, ושומעת את קולותיהם בראשי כמקהלה. הם מזכירים לי לערער ולעתים אף לקרוא תגר על בעלי הכוח כשאני מתבקשת להשתתף בפרקטיקות שמזיקות לילדים. הם עוקצים אותי כשאני מרשה לעצמי ללכת בדרך הקלה, וקוראים אותי לסדר כשאני נותנת תשובות פשטניות לבעיות מורכבות. הם עוזרים לי ללכת בדרך האמיצה יותר בגלל שאז אני יודעת שאיני לבד.

אנחנו זקוקים לשמחה ולצדק

ההוראה היא כמו החיים, מלאה בשגרות היומיום כמו כביסה, בישול ונקיונות – אך גם ברגעים של ברק זוהר. אנחנו יוצאים לדרך בתקווה ליצור את כתת חלומותינו. לפעמים אנחנו מתקרבים לאידאל הזה, אך הדבר מחייב עבודה שחורה שרק היא מאפשרת את רגעי הברק הללו: חיפוש סיפורים בחיי התלמידים, בניית קהילה שבה מותר ואפשר לקחת סיכונים, הוראת ההסטוריה כרקע והכשרה לתובנות וחיבורים להווה, או תיקון טיטות חיבורים – פעם אחר פעם. רגעים אלה של העצמה ואור בנויים על יסודות של עבודה קשה שלא פעם אינה נראית נוצצת או זוהרת כלל.

הוראה, הוראה אמיתית בכתה עם יותר מדי תלמידים – חלקם מעורים וחלקם פחות – היא קשה ומאתגרת כאחת. המורים אינם משתכרים מספיק; מתייחסים אלינו כאילו אנו נחותים שכלית, כאילו אנו זקוקים לתוכניות "הכשרה" כדי לעמוד ב"דרישות". אין לנו די זמן או סמכות לתכנן את תכנית הלימוד שלנו, להשתתף בשיחות עם עמיתנו, לצאת לשירותים או לעכל את ארוחת הצהריים. אבל השמחה שמציפה אותי כשאני רואה תלמידה מחברת חיבור מבריק שעושה לי צמרמורת בכל הגוף או סיפור שמביא את הכתה אל סף דמעות או שיר שגורם לכולנו לצחוק בקול רם, או הגאווה שאני חשה כשתלמיד לשעבר מלמד על המאבק בעבדות בבית הספר היסודי שמעבר לרחוב – אלה החיים שבהם אני בוחרת – פעם אחר פעם. הוראה של שמחה וצדק – זה מה שהתלמידים שלנו צריכים. אבל זה גם מה שאנחנו צריכים.